

פרשת
בלק

גיליון בית ארזים

גיליון מאסף דברי תורתם של
רבנותה"ק לבית בוטשעטש
ושאר חכמי רומניה וגאוניה

פניני "יד יוסף"

פנינים נבחרים מתורתו של הרה"ק רבי יוסף אהרן מבוטשעטש זי"ע, המכונה: דער קליינער בעל שם מבוטשעטש [בעל שם קטן מבוטשעטש], מעובד באופן השווה לכל נפש

קרבנות המוספין ביום השבת לכפר על חטא חילול שבת

וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים וגו'
עלת שבת בשבתו על עלת התמיד ונסכה (במדבר
כה, ט - י')

יש לרמוז בזה על פי דברי המדרש (במדבר רבה
כא, כא): "מעולם לא היה אדם בירושלים ובידו
עוון, כיצד, תמיד של שחר מכפר על עבירות
שבלילה, ושל בין הערבים מכפר על עבירות
שנעשו ביום".

וזהו שאמר הכתוב 'וביום השבת שני כבשים
בני שנה תמימים', כי ביום השבת ישנם רבים
הנכשלים בחילול שבת, לסיבת ריבוי הלכות
שבת החמורות, ולכן הוצרכו להקריב שני כבשים
למוספין, בכדי לכפר על עוון חילול שבת, וזהו
שאמר 'עלת שבת בשבתו על עלת התמיד
ונסכה', שהוא בנוסף לכפרה של כבשי התמיד
שהיו מקריבים בכל יום לכפר על העוונות שבכל
יום ויום, עוד זאת היו מוספי יום השבת מכפרים
על חטא חילול שבת.

(פרשת פנחס לסעודה שלישית, בד"ה את הכבש)

*

שעיר ראש חודש לכפר על כח הבחירה המביא לחטאי בני ישראל

ושעיר עזים אחד לחטאת לה' (במדבר כה, טו)

בגמרא (חולין ס:): "אמר רבי שמעון בן לקיש,
מה נשתנה שעיר של ראש חדש שנאמר בו לה',
אמר הקדוש ברוך הוא, הוא, שעיר זה יהא כפרה על
שמייעטתי את הירח", ולכאורה אינו מובן מדוע
צריכים בני ישראל להביא שעיר זה לכפר על מה
שמייעט הקדוש ברוך הוא את הירח, ואין בדבר
זה לכאורה שייכות לבני ישראל.

רק נראה, כי הנה כאשר אמרה הלבנה שאי
אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד
(חולין ס:), היה דיבורים אלו של הירח מצד רצונה
להתנשא ולהתגאות, ובה התחיל להיות כח
הבחירה אצל בני ישראל, ועל ידי כח הבחירה
נכשלים הרבה מבני ישראל ליפול בידי חטא ועוון,
ולכן צריכים בני ישראל להביא כפרה על מיעוטה
של הלבנה, כי בזה התעורר כח הבחירה אצל בני
ישראל, הגורם העיקרי לחטאי בני ישראל.

(פרשת פנחס לסעודה שלישית,

בד"ה ובראשי חדישיכם)

ליקוטי ופניני מים רבים חכמי רומניה וגאוניה

ליקוטי פנינים דברי תורה אשר אסף לקט וכתב והוסיף
מדיליה הגה"צ רבי יצחק מאיר מארילוס זצ"ל אב"ד
מיהאלען, באקני ולבסוף ימיו רבה של בוקרשט

פנחס אדם חשוב היה ורשאי למסור נפשו אף שלא על שלוש החמורות

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן (במדבר כה, יא)

רש"י הביא את דרשת חכמינו ז"ל (סוטה מג.), לפי שהיו השבטים מבזים אותו
הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אימו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט מישראל
לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן.

והנה יש להתבונן, מה שאמרו שהיו השבטים מבזים אותו, אשר נראה מזה כי
המעשה היה בעצם טוב, ואך לירידת מעלת יחוסו לא נאה לו הדבר, ואחרי כן כאשר
ייחסו הכתו אחר אהרן, ניאאותו למעשהו אשר עשה, לצד היותו נכדו של אהרן, וטוב
עשה בהריגת הנשיא, וצריך להבין מה עניין הייחוס לזה, הלא אם המעשה היה
טוב אין להתחשב במי שעשהו, אדרבה, לפעמים תגדל נחת הרוח לפני הבורא
יתברך אם איש פשוט מוסר את נפשו עבור קדושת שמו, והלא פנחס עשה מעשהו
במסירות נפש (ר' סנהדרין פב.), ואם כן אדרבה בהעדר ייחוסו דבר גדול הוא.

וכתב בזה הרה"צ רבי חנניה יום טוב ליפא טייטלבוים זצ"ל אב"ד סיגעט בספרו
קדושת יום טוב (פרשת פנחס בד"ה א"י פנחס), כי הנה נחלקו הרמב"ם (פ"ה מיסודי התורה
ה"א) ורבינו ירוחם (נתיב י"ח חלק ג', דף קסה:) בכל המצוות שבתורה מלבד שלושת
החמורות, שהדין בכלם יעבור ואל יהרג, אם כל אדם יש לו רשות להחמיר על עצמו,
אשר לדעת הרמב"ם המוסר נפשו בזה מתחייב בנפשו, ואילו דעת ובינו ירוחם כי
רשאי להחמיר על עצמו. אמנם מבואר בדברי הרמ"א (יו"ד ס' קנ"ז ס"א) והש"ך (יו"ד ס'
קנ"ז ס"ק א'), כי אם הוא אדם גדול חסיד וירא שמים, הכל מודים שיש לו למסור עצמו
על קידוש השם, ואפילו על מצוה קלה.

והנה כאן אצל פנחס שמסר עצמו על מצוה שאינו מחויב בה למסור נפשו, כי הרי
אמרו חכמינו ז"ל (ר' סנהדרין פב.) על הבעל ארמית שקנאים פוגעין בו, כי הלכה היא
ואין מורין כן, ואם כן לפי דעת השבטים לא עשו עוולה בזה שביזו אותו, שהרי אמרו
הראיתם בן פוטי זה, היינו שאינו אדם חשוב, ואם כן לפי שיטת הרמב"ם לא היה לו
רשות למסור נפשו, לזה בא הכתוב וסתר סברתם, ואמר כי לא כעולה על דעתכם
היא, שהלא הוא נכד לאהרן הכהן, והוא אדם גדול וחשוב, וממילא לכולי עלמא יש
לו רשות למסור נפשו, וטוב עשה, נמצא כי כל הנידון תלוי בייחוסו.

*

פנחס הרג את זמרי רק אחרי שראה כי לא יצא ממנו זרע כשר

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתו וגו' (במדבר כה, יא)

פירש רש"י, לפי שהיו השבטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי
אמו עגלים לעבודה זרה, והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר
אהרן. אמנם יש להקשות, כי מה הועיל ייחוסו אם הרג שלא כדין, ואם הרגו כדין לא
יגרע מעלתו בשביל שהוא בן פוטי, ומה היה דעת בני ישראל בזה.

וכתב הגאון רבי דוד מאשקאוויטש זצ"ל מנאסויד (גלילי זהב פרשת פנחס בד"ה מה
כת"ב), כי יש לבאר בזה על פי מה שהזכירו בכתבי הקודש, עד כמה צריך האדם
להיזהר שלא לפגוע אפילו ברשעים, שתמיד יש לחשוב שמה עתיד לצאת ממנו ענף
טוב, וכמאמרם (כתובות נג.): "לא תיהוי בעבורי אחסנתא, אפילו מברא בישא לברא
טבא, דלא ידיעא מאי זרעא נפיק מיניה".

על פי זה נתן טעם על שנתעצל משה בהריגת זמרי, כי אף שהיה הדבר 'לעיני
משה' (במדבר כה, י), וכי מי קנאי הוא יותר ממנו, שכבר הרג את המצרי (שמות ב, יב),

ליקוטי ופניני מים רבים חכמי רומניה וגאוניה

אלא לפי מה שמבואר בשם האר"י ז"ל (שער הפסוקים פרשת משפטים בד"ה ואשר לא צדה) שמשנה רבינו טעה בהריגת המצר, שעדיין היה איש כשר עתיד לצאת ממנו, ועל דבר זה נתחייב גלות, ולכן ברח למדין, ומרומז זה בדברי הכתוב (שמות כא, יג) 'ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה', שמ"ה אותיות מש"ה. בזה יש לכוון מה שנאמר (שמות ב, יט) 'ותאמרן איש מצרי הצילנו מיד הרעים', וכי מצרי היה משה רבינו שכינוהו כן הכתוב, אלא הייתה כוונתם 'איש' שהיה עתיד לצאת מן 'מצרי' שהרג, שבשבילו בא לכאן, הוא 'הצילנו מיד הרועים'. וייתכן, שמטעם זה מיאן משה רבינו בשליחותו למצרים, לפי שידע בעצמו שהוא מצוין במידת הניצוח לנצח אויבים ולנקום בעד אחיו [עייני מה שהביא התפארת ישראל (קידושין פ"ד אות ע"ז)], פן יטעה שוב פעם להכות איזה מצרי שאיש עתיד לצאת ממנו ויתחייב שוב גלות, לכך אמר לו הקדוש ברוך הוא (שמות ז, א) 'ואהרן אחיך יהיה נביאך', אהרן שמדתו חסד, הוא יהיה נביא בענין זה, שהוא בוודאי לא יחיש לחרוץ משפט עד אשר יחדור היטב אל עתידו של האיש, לראות שאין עוד איש כשר העתיד לצאת ממנו.

בזה פירש את דברי הכתוב (במדבר כה, ז) 'וירא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רמח בידו', וירא פנחס, היינו שראה כי אין עוד איש כשר העתיד לצאת ממנו, ויקח רמח בידו, ועל כן הרגו נפש.

וזהו שכתב רש"י, שהיו השבטים מבזין אותו, כי היו בטוחים שלא ראה יפה, ובוודאי היה עוד איש כשר ראוי לצאת ממנו, שהרי היה הדבר לעיני משה, ומי כמוהו נביא ומביט מה שעתיד להיות, ואין זה אלא מפני שהוא בן פוטי ונוטה אל הנקימה, על כן הרג את זמרי, לפיכך בא הכתוב וייחסו אחר אהרן, כמו שאהרן מדתו חסד, כן פנחס בן בנו מידתו חסד, ובוודאי דקדק הרבה ולא טעה בדבר.

*

על ידי שיש שלום ואחדות בין בני ישראל יכולים למנות עליהם מנהיג שינהלם כצאן אשר להם רועה

הנני נותן לו את בריתי שלום (במדבר כה, יב)

במדרש (במדבר רבה כא, א - ב): "גדול השלום שנתן לפנחס, שאין העולם מתנהג אלא בשלום כו", אמר רבי שמעון בן חלפתא אין כלי

מחזיק ברכה אלא שלום, שנאמר (תהלים כט, יא) 'ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום' וידבר משה אל ה' לאמר יפקד ה' אלקי הרוחות! וגו' (במדבר כז, טו - טז).

כבר תמהו מפרשי המדרש על שילוב עניינו של פנחס, לבקשת משה רבינו 'יפקוד ה' אלקי הרוחות איש על העדה', אשר נאמרה בהמשך הפרשה, ומדוע בדברי המדרש הביאו כתוב זה תוך כדי פרשתו של פנחס.

כתב לבאר בזה הגאון רבי משה פאלאק זצ"ל אב"ד באניהאד בספרו וידבר משה (פרשת פנחס בד"ה מ"ד ריש) בהקדים דברי הכתוב (שופטים יז, ו) 'בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה', ויש לדקדק בלשון הכתוב, שהיה צריך לכתוב 'איש הישר בעיניו עשה', ולא 'יעשה'. רק ביאר בזה הכוונה, שכל אחד היה רוצה שיעשה המנהיג מה שישר בעיניו, ולא את מה שישר בעיני חבירו, כי החזיק את עצמו שרק הוא מבין וחכם הינו, וזה דיוקו של המקרא 'יעשה', היינו שכל אחד את הישר בעיניו, רצה שהמנהיג יעשה, ולכן ממילא לא היה מלך בישראל, אף שהיה איש שהיה לו תואר מלך, אבל בלי כוחו של מלכות לא יכול היה לשמש במלוכה, וכמו שנאמר (דברים לג, ה) 'ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל', היינו איך יכול להיות 'ויהי בישורון מלך', כל זה בתנאי אשר 'בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל', אז יש לו את תואר המלוכה, יחד, כאשר יש אחדות

ולכן ביקש משה רבינו (במדבר כז, יז) 'אשר יצא לפניו ואשר יבא לפניו ואשר יוציאם ואשר יביאם', תחילה ביקש 'אשר יצא לפניו', עבורם, לא להנאתו ולטובתו - הרי אחת. והשנית, וגם 'אשר יוציאם ואשר יביאם', שיהיה לו אפשרות ויכולת להנהיג אותם, והסביר את כוונתו 'ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה', שזה פונה לכאן וזה לכאן, כעניין הכתוב (ירמיהו ג, יז) 'שה פזורה ישראל', בלי שום אחדות רחמנא ליצלן, כי אז בכל מגמתו אי אפשר לו למלך להנהיגם, אף אם יהיה מנהיגם צדיק גמור. וזהו השילוב בדברי המדרש, כי בכדי שיוכל להיות מנהיג המנהל עדת ישראל כצאן אשר יש להם רועה, העיקר הראשון הנחוץ לזה הוא 'בריתי שלום', הנאמר לפנחס.

דורש לפרקים על פרקי אבות פרק א'

על ידי הבנה כי כל הנעשה על ידי הבורא ברוך הוא לטובה ידון כל אדם לכף זכות

עשה לך רב וקנה לך חבר והוי דן כל האדם לכף זכות (פ"א מ"ו)

הגאון רבי דוב בער בורשטיין זצ"ל אב"ד בוטושאן בספרו חכמה ומוסר (פ"א מ"ו) כתב על דברי המשנה, כי מתוך התבוננות בדברי המשנה, יכולים להשיג הבנה והשקפה נכונה, אשר מוצאים אנו עוד אצל אבותינו הקדושים. הראשון שמצאנו בו השקפה זו, היא במכירת יוסף, אשר מי יוכל להעמיד בדעתו גודל צערו של יעקב אבינו לנוכח צרה גדולה זו, וכי מה הראה העתיד, כדבריו של יוסף הצדיק בעצמו 'אלקים חשבה לטובה' (בראשית נ, כ), ואך אסון מדומה היה זה, כי על ידו נעשה הדבר 'להחיות עם רב' (שם). לכן כאשר יד יעקב אבינו למצרים, והגיעה השעה שידע סוף מעשה שהיה במחשבת הבורא ברוך הוא מתחילה, נאמר לו על ידי הקדוש ברוך הוא (בראשית מו, ד) 'ויסוף ישית ידו על עיניך', ופירש בזה המשך חכמה (בראשית מו, ד), כי מעשה זה של יוסף מסתיר את עין האדם, מוכיח הוא את קוצר ראייתו של האדם, שאין עינו משגת לראות את עומק תכלית הדבר שמנהיג בו הבורא ברוך הוא את עולמו לטובת ישראל עם קרובו.

בזה מבארים גם כן (ר' משנת חכמים למהר"ם חאגיז אות תצ"ד - תצ"ה) טעם

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשבביה העומדים בין בים ובין פינשה המקום ירחם עליהם ויוציאם מצרה לרוחה ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן

וי"ל ע"י מכוון שם ושארית' בוטשעטש © כל הזכויות שמורות

להערות והארות, תרומות והנצחות, וכן לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת מייל: MECHON2324@GMAIL.COM